

R a a m a t u d

Sõnaperede sõnaraamat nüüd ka eesti keeles

2012. aasta lõpus ilmus trükist eesti keele instituudi väljaandena mahukas teos „Eesti keele sõnapered” I–II, kokku 2491 lehekülge. Raamatu autor on Silvi Vare ja selle on kirjastanud eesti keele sihtasutus. Lisainfot pakub raamatu koduleht aadressil <http://portaal.eki.ee/dict/spi/pered/>.

See on täiesti uut tüüpi sõnaraamat, mille sarnast pole eesti keeles varem ilmunud ja mida üldse ongi vaid väga vähestes keeltes. Raamat annab infot selle kohta, kuidas eesti keele sõnad on moodustatud. Valdav osa eesti keele sõnadest on saadud kas tuletamise või liitmise teel ja ses mõttes moodustavad sõnavara ja grammatika lahutamatu terviku. Sõnaperede sõnaraamat peegeldab seda süsteemi, tehes nähtavaks seosed, mis harilikult jäävad varju. Seda eesmärki silmas pidades on sõnad esitatud sõnaperede kaupa.

Ühte sõnaperesse on koondatud kõik need sõnad, mis on oma tähenduse ja vormi kaudu üksteisega seotud. Sõnapere liikmeid ühendab omavahel sõnapere pealiige, mis on lihttüveline sõna, nagu näiteks *ema, isa, maa, meri, ela/ma, ole/ma* jne. See lihttüvi kordub kõigis sama sõnapere ülejäänud liikmetes.

Sõnapered on üles ehitatud astmeliselt, mis võimaldab selgelt näidata, mis on millest moodustatud: ülalpool on alussõna ja allpool, sammu võrra paremal on sellest moodustatud uus sõna. Et konkreetne moodustusviis oleks üheselt selge, on sõnad liigendatud vahetuteks moodustusosadeks. Liitsõna moodustusosi seob plussmärk (+) ja tuletistes on liite ees võrdusmärk (=). Selline esitus võimaldab täpselt näidata, milline sõna on millest ja mis viisil moodustatud. Näiteks:

LAPS

lapse=**lik**lapselikk=**us**

laste+aed

lasteaed=**nik**

lasteaia+kasvataja

Selguse mõttes on liikmed jagatud esimesel moodustusastmel moodustusviiside järgi nelja plokki: tuletised, liitsõnad, ühendituletised (sõnaühendi alusel) ja ühendid, millel on omaette leksikaalne tähendus. Liitsõnad on esitatud nii täiend- kui ka põhiosa järgi ja nad korduvad nii mitmes sõnaperes, kui mitu eri lihttüve nende koostisse kuulub. Nii näiteks esineb nimetus *allmaaraudteejaam* viies eri sõnaperes – all, maa, raud, tee ja jaam.

Kokku on selles raamatus umbes 9000 sõnaperet, mille üldmaht on üle 200 000 sõna. Olenevalt juursõna tähendusest võib sõnapere suurus olla väga erinev.

See materjal võiks abi ja huvi pakkuda paljudele. Kasutajate ring võiks olla oluliselt laiem kui üksnes keeleteadlased, eesti keele sõnamoodustuse ja sõnavara uurijad. Üks suuremaid sihtrühmi, kelle peale olen seda raamatut koostades mõelnud, on eesti keele õpetajad. Nii eesti keele kui emakeele õpetaja kui ka eesti keele kui teise keele või võõrkeele õpetaja võiks siit saada rohkesti vajalikku materjali nii eesti sõnamoodustuse kui ka sõnavara õpetamisel. Kindlasti saaks siit tuge ka tubli eesti keele iseõppija. Kuid see raamat, mis avab eesti keele sõnaloo rikkused, võiks huvi pakkuda ka keelehuvilisele laiemas mõttes.

Head kasutamist soovides

Silvi Vare